

NEKAJ ZGODOVINSKEGA GRADIVA K ARHITEKTURI 17. STOLETJA NA SLOVENSKEM

Janez Höfler, Ljubljana

V fasciklu pisem oddelka cerkva na cesarski strani videmskega nadškofijskega arhiva (Chiese a parte imperii, Corrispondenze) med drugim hranijo tudi nekaj dopisov iz 17. stoletja, ki zadevajo nekatere cerkvene stavbe na Slovenskem.¹ Gre za gradbena dovoljenja za cerkve oziroma prošnje za njihovo posvetitev, iz katerih je razviden bolj ali manj natančen datum njihove zidave ali dokončanih gradbenih del, sporočajo pa nam tudi nekatere okoliščine, ki so spodbudile gradnjo. Razumljivo je, da se sami zgodovinski podatki redkokdaj kažejo neposredno v slogovnem izrazu arhitekture, ki je vendarle bolj ali manj odvisen od splošnih umetnostnih teženj prostora in časa in se, seveda v določenih mejah, giblje v okviru lastnih slogovnorazvojnih teženj, nam pa vendarle marsikdaj pomagajo pri ureditvi potrebne kronologije in nam, ne na koncu, ponujajo dragocene oporne točke za natančnejšo datacijo posameznih stavb ali njihovih faz. Gradivo, ki ga želimo predstaviti v naslednjem prispevku, govori o naslednjih cerkvah: o cerkvi Marije pomočnice in kapeli sv. Ane v Puščavi na Pohorju, o kapucinski cerkvi v Vipavskem Križu in cerkvah v Oberšljanu in v Žabljah na Primorskem in o Jožefovi cerkvi nad Preserjem pri Ljubljani; skoraj v vseh teh primerih gre za zgradbe z določenim pomenom v slogovnem razvoju cerkvene arhitekture 17. stoletja na Slovenskem.²

Cerkev Marije pomočnice v Puščavi zadeva pismo z dne 15. maja 1627, v katerem prosi šentpavelski opat Hieronim Marchstaller oglejskega patriarha Antonia Grimanija za dovoljenje, da bi smel sezidati cerkev. Opat omenja neki »svet kraj« pri reki Dravi na bregovih reke Radoljne v župniji sv. Lovrenca »v Puščavi«, ki je bila skupaj z arhidiakonatsko

¹ Na te dokumente je avtor članka naletel ob priložnosti, ko je za raziskovalno nalogo pri Raziskovalni skupnosti Slovenije v letu 1977/1978 pregledoval srednjeveški fond videmskega nadškofijskega arhiva (Archivio arcivescovile Udine).

² Gl. v splošnem N. Šumi, Pregled arhitekture XVI. in XVII. stoletja na Slovenskem, ZUZ, n. v., VII, pp. 9–36, in isti: *Arhitektura 17. stoletja na Slovenskem*, Ljubljana 1969. Obravnavani dokumenti so z ustreznim odlomkom ali v celoti objavljeni v dodatku k pričujočemu prispevku.

pravico vtešena samostanu sv. Pavla na Koroškem. Tu so se, kot pravi opat, zbirali ljudje v veliki pobožnosti; odvijale so se procesije in brale maše na prostem ob nekem »kamnitem stebru« (pač znamenju), v katerem je bila neka sveta podoba. Zaradi tega namerava opat tu postaviti cerkev in jo opremiti z vsem potrebnim in zdaj prisi patriarha za ustrežno dovoljenje in da bi smel sam (kot nosilec arhidiaconatske časti in patriarhov namestnik na tej zemlji) zanjo slovesno vstaviti temeljni kamen. Na koncu sporoča patriarhu tudi naslov nove cerkve: Varstvo preblažene device Marije (to je njen siceršnji patrocinij).³

Da se je cerkev v Puščavi začela zidati leta 1627, nam sporoča tudi opatova plošča, vzdana na južnovzhodni zunanjščini cerkve,⁴ četudi so jo dejansko začeli graditi šele naslednje leto.⁵ Lahko se v celoti strinjamo z mnenjem avtorjev, da je imel pri njeni podobi iz te faze gradnje, ki je sicer natančno ne poznamo, odločilno besedo šentpavelski opat Marchstaller. Da se je moral osebno zavzeti za to gradnjo, je razvidno tudi iz tistih besed v njegovem pismu, v katerih pravi, da se romanja k Radoljni niso izrazila le v povzdigovanju pobožnosti ljudstva, ampak tudi njega samega (»Unde motus non tàm populi devotione, quam et mea privata«). Marchstaller sodi med vidne cerkvene dostojanstvenike protireformacijskega časa naših dežel in tako imenovane katoliške obnove. Bil je pomemben erudit in kronist, pa tudi spreten gospodarstvenik, ki se mu je po desetletjih propada posrečilo utrditi samostansko posest in obnoviti sam samostan. V soglasju s časom je vzdrževal določene kulturne vezi z Italijo (leta 1625 je tudi potoval v Rim in Benetke), kar bi se moralo poznati tudi na njegovih cerkvenih ustanovah, četudi lahko domnevamo, da je bila puščavska cerkev daleč najpomembnejša nova cerkvena zgradba njegovega časa na šentpavel-

³ Za zgodovinske podatke o Marijini cerkvi v puščavi gl. I. Orožen: *Das Bisthum und Diözese Lavant*, I, Maribor 1875, pp. 417—421; I. Pajek: *Zupnija in božja pot Device Marije v Puščavi*, Maribor 1881; B. Schroll: *Abt Hieronymus Marchstaller, 1616 bis 1638*, Celovec 1891, na raznih mestih; podatke je povzela in komentirala Sonja Kos v svoji neobjavljeni diplomski nalogi: *Marijina cerkev v Puščavi*, Ljubljana 1970 (tipkopis), Oddelek za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani.

⁴ V kapitali: »Deo trino et uni / BB. Virgini matri Mariae / Auxiliatrici / Marchstallerjev grb) / Hieronymus Abbas S. Pauli / FF / Anno Domini MDC XXVII«. Gl. nazadnje Sonja Kos, o. c. B. Schroll nam v cit. Marchstallerjevi biografiji sporoča, da je opat položil temeljni kamen za gradnjo 28. avgusta 1627.

⁵ Gl. naslednje Marchstallerjevo pismo. Sonja Kos, o. c., je v to zvezo pritegnila tudi napisno ploščo v notranjosti cerkve iz leta 1672, ki zaznamuje predelavo cerkve pod opatom Filipom Rottenhäuslerjem in na kateri je zapisano, da je prvo cerkev postavil opat Hieronymus leta 1622 (MDC XXII). Ker je okrajšavo na prvi plošči iz leta 1627 razumela v smislu »srečno dokončal« (»feliciter fecit«?), je sklepala, da se je cerkev začela graditi že leta 1622 in da je bila leta 1627 končana in da tudi sicer v verodostojnost letnice na Rottenhäuslerjevi plošči ni mogoče dvomiti. Vendar pa se iz obravnavanih dokumentov vidi, da gre na plošči iz leta 1672 vendarle za napako (v letnici je namreč morala izpasti črka V). Marchstallerjeva prošnja 15. maja 1627 tudi ne daje opore za mnenje, da je na mestu sedanje cerkve nekdanja neka kapela sv. Stefana (I. Orožen, J. Pajek, B. Schroll, o. c.); to sicer ni nemogoče, vendar je tu za Marchstallerjevega časa stalo le kamnito znamenje.

skem ozemlju.⁶ V sedanji obliki je cerkev sicer nastala ob prezidavi v letih 1668 do 1672, vendar prvotno le ni mogla biti samo skromna »kapela«.⁷

Cerkev je bila zgrajena že precej pred tem, ko je Marchstaller zaprosil patriarha za njeno posvetitev. To je bilo 5. februarja 1637. Iz ustreznega dokumenta se da razbrati, da so jo začeli graditi leta 1628, da je spodbudila množična romanja z vse Štajerske in Koroške in celo s Hrvaškega in da ji je papež Urban VIII. zategadelj podelil popolne odpustke. In precej časa je že tega, kar bi bilo potrebno cerkev in njene oltarje posvetiti. Zato prosi opat patriarha, naj pooblasti kakšnega koroškega ali štajerskega škofa, ki bi lahko to storil v njegovem imenu in ob tej priložnosti tudi birmal. (V istem pismu prosi Marchstaller patriarha tudi za dovoljenje, da bi rekonciliral opuščene oltarje v župni cerkvi v Lovrencu na Pohorju, v tamkajšnji kapeli sv. Križa in v kapeli sv. Nikolaja v Fali.) Iz drugih virov vemo, da je patriarh Marko Gradnigo izdal dovoljenje za posvetitev puščavske cerkve že 4. marca 1637, posvetitev zgradbe in njenih treh oltarjev pa je opravil šele za Marchstallerjevega naslednika 28. aprila 1641 ljubljanski stolni prošt in naslovni škof christopolitanski Mihael Khumburg (Khumberg).⁸ Še enkrat srečamo Puščavo v pismu z dne 13. avgusta 1658, v katerem prosi šentpavelski opat Pavel Memminger patriarha, da bi smel postaviti temeljni kamen za novo kapelo sv. Ane na bližnji vzpetini in jo potem, ko bi bila zgrajena, posvetiti skupaj z oltarjem. Kot vemo, je cerkev leta 1659 že stala.⁹

Kratke notice o cerkvah kapucinov v Vipavskem Križu, v Oberšljanu in v Žabljah vsebujeta pismi dunajskega nadškofa Attemsja ljubljanskemu proštu in naslovnemu škofu christopolitanskemu Mihaelu Khumburgu 7. julija in 13. avgusta 1642. Nadškof se je v imenu posestnikov gosposčin Friderika Attemsja v Vipavskem Križu in Lovrenca Lanthierija v Velikih Žabljah obrnil na Khumburga (bržkone kot patriarhovega namestnika na avstrijskem delu patriarhata, kar pa iz pisem ni razvidno), da bi posvetil nove cerkve na ozemlju teh gosposčin. Dokumenta nekoliko precizirata datum nastanka kapucinske cerkve sv. Frančiška v Vipav-

⁶ Gl. v splošnem Marchstallerjevo biografijo B. Schrolla, o. c., pa tudi K. Ginhart: *Die Kunstdenkmäler des Benediktinerstiftes St. Paul im Lavanttal und seine Filialkirchen*, Österreichische Kunsttopographie, XXXVII, Dunaj, 1969.

⁷ Sonji Kos, o. c., se je na podlagi raziskave obstoječega zidovja posrečilo izluščiti okvirje prve zgradbe puščavske cerkve, ki je bila vsekakor precej skromnejša od sedanje in tudi drugače orientirana, tako da lahko obstoječo arhitekturo praktično v celoti pripišemo drugi polovici 17. stoletja. Da bi ugotovili dejanski tloris prvotne cerkve in s tem tudi začeli razmišljati o njeni arhitekturni podobi, pa bi bilo potrebno sondirati teren v vzhodnem sklepu sedanje cerkve in ob njem, česar avtorica ni mogla napraviti. Radi pa bi opozorili na resnico, da termin »kapela« v izvirnih besedilih še ne pomeni manjše in skromnejše cerkve, marveč le podružnično cerkev, podrejeno neki drugi, največkrat župnijski cerkvi. Takšno napačno razlago termina »kapela« srečamo tudi marsikje drugje.

⁸ B. Schroll, o. c., Sonja Kos, o. c. Poleg citiranih del pride tu v poštev še B. Schroll, *Carinthia*, I, 1876 in 1879, ter J. Graus, *St. Maria in der Wüste, Der Kirchenschmuck*, XXX, 1899, 4, pp. 41–49.

⁹ I. Orožen, o. c.

skem Križu (doslej se v tej zvezi omenja letnica 1643¹⁰) in baročne prezidave Marijine romarske cerkve v Oberšljanu pri Komnu (doslej po letnici na portalu 1644¹¹) in dajeta misliti, da se v cerkvi sv. Florijana v Velikih Žabljah, prezidani v drugi polovici 18. stoletja, skriva še jedro zgradbe iz leta 1642. Nedvomno sta pri teh gradbenih delih imela glavno pobudo oba zemljiška gospoda iz pomembnih goriških družin Attemsov in Lanthierijev; vsaj za Velike Žablje je besedilo tako formulirano.¹² Seveda moremo predvidevati, da je od zaključka del na teh stavbah pa do prošnje za njihovo posvetitev tudi preteklo nekaj časa, morda leto ali pa celo več, medtem ko so nebistvene dodatke, kot npr. portal v Oberšljanu, lahko dokončali tudi po posvetitvi. Zadnja cerkev v tej vrsti je romarska cerkev sv. Jožefa nad Preserjem. Prošnjo za posvetitev njenega temeljnega kamna je na patriarha (Janeza Delfina) 23. maja 1658 naslovil Oktavij Amigoni, župnik v Šenčurju pri Kranju, kot komisar oglejskega ozemlja na Gorenjskem, kamor so sodile tudi notranjske župnije. Kot vemo, je patriarh posvetitev temeljnega kamna zaupal bistrskemu priorju Ludovoku Cirianiju 28. avgusta 1658.¹³ Vprašanje je, kolikšen delež je imel pri tem podjetju prior kartuzijskega samostana v Bistri, ki se v tej zvezi — ne nazadnje tudi zaradi relativne bližine nove gradnje — običajno omenja.¹⁴ Pismo 23. maja 1658 nam sporoča italijansko ime šenčurskega župnika, o katerem za zdaj sicer ničesar ne vemo, ki pa dovoljuje domnevati, da so pri nas delovali tudi drugi ljudje. Ti so bili mogoči posredniki novih severnoitalijanskih oziroma lombardskih arhitekturnih tipov, ki so se skozi 17. stoletje uveljavili v nekaterih cerkvenih zgradbah na osrednjem Slovenskem (tu imata najpomembnejšo vlogo ravno cerkvi v Novi Stifiti pri Ribnici in sv. Jožefa nad Preserjem) in pripomogli k odločilnejši barokizaciji našega arhitekturnega snovanja. Lombardsko izhodišče Jožefove cerkve je bilo v zadnjem času posebej ugotovljeno.¹⁵

DODATEK

1.

1627, 15. maja

Šentpavelski opat Hieronim Marchstaller prosi patriarha Antonia Grimanija za dovoljenje, da bi sezidal cerkev Marije pomočnice v Puščavi.

¹⁰ Npr. *Krajevni leksikon Slovenije*, I, Ljubljana 1968, p. 31, *IMK*, II, p. 141.

¹¹ N. Šumi, *Arhitektura 17. stoletja*, o. c., pp. 84—88; gl. tudi istega v *ZUZ*, n. v., X, 1973, p. 203.

¹² Mimogrede naj opozorimo, da je Lanthierijem mogoče pripisati tudi zidavo gradu v Velikih Žabljah, ki zavzema pomembno mesto v okviru grajske arhitekture 17. stoletja na Primorskem (N. Šumi, *Arhitektura 17. stoletja*, o. c., pp. 116—117).

¹³ A. Koblar, *IMK*, I, 1, str. 21, in M. Marolt: *Dekanija Vrhnika*, Topografski opis, Ljubljana 1929, p. 109.

¹⁴ N. Šumi, o. c., p. 78.

¹⁵ N. Šumi, *Izhodišče za cerkev sv. Jožefa nad Preserjem*, *ZUZ*, n. v., X, 1973, pp. 111—116. Nekaj datumov o šenčurskem župniku nam sporoča tudi A. Koblar, *IMK*, III, p. 196.

Illustrissime ac reverendissime princeps.

Est locus quidam sacer iuxta fluvium Travum, ad ripam fluminis Rädcl, in parochia S. Laurentij in Eremo; qui una cum jure archidiaconali monasterio S. Pauli est totaliter incorporata, aquileiense diocesis, in Styria inferiori: hic inquam locus frequentatur plurimum à populo communi cum magna devotione; fiuntque ter in anno eò solennes processiones; celebraturque ibi sacrum sub dio, ad columnam quandam lapideam, in qua sacra imago quaedam est inclusa; populusque in ea opinione est, ut quidquid petant à Deo quod contra ipsum non sit, et rationi consentaneum obtineant. Unde motus non tam populi devotione, quam et mea privata; et proborum hominum persuasu ecclesiam in eodem loco aedificare cogitavi; illamque omnibus necessariis instruere. Itaque rogo vestram illustrissimam et reverendissimam celsitudinem ut hoc facere, et primum lapidem fundamenti solemniter imponere queam, licentiam mihi dare; et benignum consensum tanquam ordinarius loci benignissimè concedere dignetur. Titulus huius ecclesiae erit: Praesidium beatissimae Virginis Mariae. Interim me et meum monasterium humillimè, benignum responsum expectans, commendo.

Datum apud S. Paulum in Carinthia inferiori anno 1627 die 15. maij. Vestrae reverendissimae ac illustrissimae celsitudinis observantissimus
Hieronymus abbas S. Pauli.

2.

1637, 5. februarja

Šentpavelski opat Hieronim Marchstaller prosi za posvetitev cerkve Marije pomočnice v Puščavi.

Illustrissime ac reverendissime princeps, patriarcha aquileiense, amplissime praesul, ... meas humillimas preces.

Est quidam locus in patriarchatu propè Travum fluvium in Styria in Eremo, et parochia S. Laurentij ad fluviolum Rädcl, quae monasterio S. Pauli in inferiori Carinthia est totaliter incorporata, cuius ius archidiaconale ad ipsum abbatem S. Pauli pertinet, quem ab antiquo populus semper in magna veneratione habuit, (ubi columna lapidea erecta, et super ipsam crux ferrea posita:) adeò, ut vota, et supplicationes eò populus institueret, immò saepè erecto ad columnam altari sacrum fieri curaret; eaque in opinionem erat, quod quidquid peteret, quod iustum, et rectum, à Deo sine dubio obtineret. Hoc ego considerans, ut populi devotionem iuvarem, Dei, et BB. Virginis et sanctorum gloriam promoverem, anno millesimo sexcentesimo vigesimo octavo templum ibidem in honorem BB. Virginis Mariae Auxiliatricis coepi aedificare, cum etiam prius antiquis temporibus, ut indicia prodebant ex effossione fundamenti, templum, vel sacellum ibi stetisse coniectura fuerit, et ad perfectionem deduxi: mox tantus concursus populi cepit esse, et fuit hactenus, ut singulis annis dominicà post Assumptionis, et per octavam, ex totà Styria, Carinthia, immò etiam Croatià multa millia hominum convenerint, et plurima ibidem meritis BB. Virginis devotis beneficia praestentur: undè etiam modernus summus pontifex Urbanus Octavus omnibus eo convenientibus plenariam omnium pecca-

torum indulgentiam concessit. Huic loco tantum hoc tempore deest, ut ipsa ecclesia, et altaria consecrentur; quarè humillimè ad vestrae celsitudinis pedes accurro, ac obnixè rogo, ut alicui episcopo in Styriâ, vel Carinthiâ, quem habere facilius potero, facultatem concedere dignetur, qui templum, et altaria consecrare, immò etiam hâc occasione sacramentum confirmationis conferre possit. Cùm etiam in ipso parochiali templo S. Laurentii, et filialibus ecclesiis, ut apud S. Crucem in Foro, et in sacello S. Nicolai in Faal aliqua altaria sint à longo tempore violata, et etiam manu episcopis ad reconciliandum, et consecrandum indigeant, rogo, vestra illustrissima celsitudo licentiam petitam eò usque extendat, vel cùm ad talia dossita ista loca episcopum adducere valdè difficilè sit, mihi (:cùm à quadringentis annis abbates S. Pauli archidiaconali privilegio in praedictis locis gaudeant, pontificalibus unà cum usu chrismatis ad sacrorum vasculorum consecrationem utantur:) licentiam consecrandi supradicta concedere, vel à summo pontifice impetrare gratiosissimè non gravetur. Hoc beneficium ipsa BB. Virgo Maria Auxiliatrix suis meritis erga vestram illustrissimam et reverendissimam celsitudinem coram filio recognoscet, et ego cum meis patribus, et fratribus erga eandem precibus compensare, quantum valemus, conabimur. Datum apud S. Paulum die 5. februarij anno 1637.

Vestrae illustrissimae ac reverendissimae celsitudinis
observantissimus
capellanus.

3.

1658, 13. avgusta

Šentpavelski opat Pavel Memminger prosi patriarha Janeza Delphina, da bi mu dovolil postaviti temeljni kamen za novo cerkev sv. Ane v Puščavi in jo, ko bi bila zgrajena, posvetiti skupaj z oltarjem.

Illustrissime et reverendissime princeps; mea humillima iuxtaque promptissima, si quid possunt obsequia.

Inter alias pastoralis officii mei curas, ea non minima est, ut eorum quae ad divini cultus augmentum spectant, nihil omittam, atque piorum locorum ac personarum utilitatem et commodum quaeram, promoveamque attentius. Ad quae me hodie singulari modo impellit pietas in Dei Matrem, eiusdemque ecclesiam Mariam Auxiliatricem dictam in Rädlsitum in Styriâ inferiori, dioecesis acquilleensis sub mea alioqui iurisdictione archidiaconali: in qua Deus ter optimus maximus meritis gloriosae suae generatricis, sicut olim, sic etiamnum, piè ibidem supplicantium multorum exaudìt preces, et antiqua brachii sui praestat beneficia: ad eundem inde locum, uti devotio maior, ita concursus fidelium frequentior. Huius rei gratia, eundem ego cultum, piamque in Divam Virginem observantiam, non tam conservaturus, quam aucturus supplicem ad illustrissimam ac reverendissimam celsitudinem accedo, enixe rogans quatenus autoritate sua ordinaria, mihi potestatem facere non dedignetur, ut propè nominatam ecclesiam in vicino colli in honorem B. Annae aediculum aedificare, primum lapidem ponere, ac tandem, iam

erectam, unà cum altari, (quod ad alia quoque in archidiaconali mei districtu altaria, extendi cuperem) consecrare possim ac valeam.

.....

Paulus abbas S. Pauli.

4.

1642, 7. julija

Dunajski nadškof Attems piše ljubljanskemu proštu in škofu christopolitanskemu M. Khumburgu s prošnjo, da bi m. dr. posvetil cerkev očetov kapucinov v Vipavskem Križu v gospostvu grofa Friderika Attemsa.

.....

Facendomi il Sig. Federico Conte di Atthimis istanza per la consecratione della Chiesa de P(adr)i Capuccini in S. Croce di Vippau sua signoria, e del'altari per consolatione, et augmen(tatione) di divotione de quei popoli...

5.

1642, 13. avgusta

Dunajski nadškof Attems piše novomeškemu proštu in škofu christopolitanskemu M. Khumburgu s prošnjo, da bi m. dr. posvetil Marijino cerkev v Oberšljanu in tudi neko drugo cerkev, ki jo je ustanovil grof Lovrenc Lanthieri v Žabljah na svojem gospostvu.

.....

Trovandosi dotata di perpetue indulgenze della Sua Santita la Chiesa della Madonna in Oberschlein per il numeroso concorso de popoli, e molteplicità delle buon opere, che in esso si fano, dò con questa a V. Ill. la facultà di poterla consacrare, comm'anche un'altra chiesa fondata dal Sig. Lorenzo Conte de Lantherij presso del Vippau a Sabla sua signoria...

6.

1658, 23. maja

Oktavij Amigoni, župnik v Senčurju pri Kranju, piše oglejskemu patriarhu s prošnjo, da bi poskrbel za posvetitev temeljnega kamna nove cerkve sv. Jožefa v njegovem distriktu.

Illustrissime te reverendissime Princeps, domine beate patrone collendissime.

Non secus refocillavit beata Maj. Aquile. Clem. et populum fidelem (post obitum illustrissimi et reverendissimi beatissimi domini Hieronimi Patriarchae etc.) in obtentione, et erectione ad hanc patriarchalem dignitatem suae illustrissimae ac reverendissimae celsitudinis — quàm olim, in deserti suos Israëlitos, in productione, ex petra, miraculosae aquae; ad quam, pro ex sellaratione(?), me humillime inclino; superis pates referendo pie tali ac tanto capite; cui nestorios in prosperrimo regimine ex opto annos.

Hisce pariter adiungere volui dimissam supplicationem, quatenus, ex singulari benevolentia suae illustrissimae ac reverendissimae celsitudinis

gaudere queam ijs gratijs, quas et ab illustrissimo et reverendissimo nuntio apostolico (sede vacante, cum praefuisset reverendissimus beatus Octavius Phenicius) et postmodum à duobus antecessoribus illustrissimae ac reverendissimae suae celsitudinis obtinueram, pro necessitate tum meae parochiae, tum sanctimoniali meae curae commissarium, uti ex melius(?) patet; id quod de facto urgit novi fundamenti benedictio, in huius villa, huic parochiae subiecta, ubi omnium subditorum obligatio, et votum innotuit, pro erectione capellae, in honorem Sancti Josephi, Sponsae Deiparae Virginis id, quod per consensum iurisdictionem maiorem loci habentis, iam satisfactum est; et omnia ample parata; dum modo suae illustrissimae ac reverendissimae celsitudinis accidet gratus assensus et facultas: pro quo humillimè instat dictae plebis pia instantia.

Hisce me submisso commendo suae illustrissimae et reverendissimae celsitudinis

uti humilis servus Ottavio Amigon Parochus

Ad Sanctum Georgium in campestribus 23. maij anno 1658.

EINIGES GESCHICHTLICHES MATERIAL ZUR ARCHITEKTUR DES 17. JAHRHUNDERTS IN SLOWENIEN

Die vorliegende Abhandlung bringt die kommentierte Veröffentlichung einiger schriftlicher Dokumente aus dem Erzbischöflichen Archiv zu Udine in Friaul, betreffend den Ausbau einiger Kirchen des 17. Jahrhunderts in Slowenien. Die zwei Briefe des Abtes Hieronymus Marchstaller aus St. Paul in Kärnten aus den Jahren 1627 und 1637 erhellen einige Momente bei der Errichtung der ersten, Maria der Helferin geweihten Kirche in Puščava auf dem Pohorje, der Vorgängerin des gegenwärtigen Gebäudes aus der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts. Denselben Ort tangiert die Bitte des Abtes Paul Memminger von St. Paul um die Einweihung des Grundsteines der Kapelle der Hl. Anna (1658). Aus zwei Briefen des Wiener Erzbischofs Attems aus dem Jahr 1642 sind zu ersehen die Zeitrahmen des Bauens der Kapuzinerkirche in Vipavski Križ sowie der Kirchen in Oberšljan und in Velike Zablje im Küstenland. Zuletzt ist veröffentlicht und kommentiert der Brief des Oktavian Amigon, Archidiakon für den aquileianischen Teil von Gorenjsko (Oberkrain), über die St.-Josephs-Kirche über Preserje bei Ljubljana (1658), die wegen ihres Grundriss- und Raumentwurfes im lombardischen Geist eines der zentralen Kirchengebäude in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts in Slowenien darstellt.